

هنجاریابی، پایایی و تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه تعهد به مدرسه در دانش آموزان Standardization, reliability and exploratory factor analysis of school commitment questionnaire in students

دکتر رامین حبیبی کلیبر *

Associate Professor, Ph.D. in Educational Psychology,
 Azarbaijan Shahid Madani University, East
 Azerbaijan Province, Iran.
habibikaleybar@gmail.com

دکتر رامین حبیبی کلیبر

دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، آذربایجان
 شرقی، ایران.

Abstract

The purpose of this study was to standardize, reliability and explore exploratory factor analysis of school commitment questionnaire among high school students. The research method was descriptive-survey and the statistical population consisted of high school male students in Tabriz in the academic year of 2018-2019. From this population 350 people were selected by multistage cluster sampling method. To collect data, questionnaire of commitment to school and achievement motivation was used. Data analysis was performed using exploratory analysis, correlation coefficient and Cronbach's alpha. The findings showed that factor analysis on the data indicated that there were six factors in the school commitment scale which accounted for about 54% of the total variance of the scale. The Cronbach's alpha coefficient of the whole questionnaire was 0.91 and according to this coefficient it can be said that the scale has good reliability. The convergent validity of the questionnaire also showed that there is a positive and significant correlation between the sense of commitment to school and the hermeneutic achievement motivation and this result confirms the convergent validity of the sense of commitment to school. Therefore, the validity and reliability of this questionnaire were confirmed. The School Commitment Questionnaire can be used as a reliable and valid tool in educational situations.

Keywords: School Commitment Questionnaire, Exploratory Analysis, Reliability, Validity, Standardization.

چکیده

هدف پژوهش حاضر هنجاریابی، پایایی و تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه تعهد به مدرسه در بین دانش آموزان دوره متوسطه بود. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری پژوهش دانش آموزان پسر سال دوم متوسطه شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که از این جامعه تعداد ۳۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه تعهد به مدرسه و انگیزش پیشرفت استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش آماری تحلیل اکتشافی، ضریب همبستگی و روش آلفای کرونباخ انجام گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که تحلیل عاملی بر روی داده‌ها نشان دهنده‌ی وجود شش عامل در مقیاس احساس تعهد به مدرسه بود که حدود ۵۴ درصد از واریانس کل این مقیاس توسط این شش عامل پوشش داده شد. همچنین ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۹۱ به دست آمد و با توجه به این ضریب می‌توان گفت که مقیاس مورد نظر از پایایی خوبی برخوردار است. روایی همگرایی پرسشنامه نیز نشان داد که بین پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه با انگیزش پیشرفت هرمنس همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و این نتیجه روایی همگرایی مقیاس احساس تعهد به مدرسه را تأیید می‌کند. بنابراین روایی و پایایی این پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. پرسشنامه تعهد به مدرسه را می‌توان به عنوان یک ابزار پایا و معتبر در موقعیت‌های آموزشی مورد استفاده قرار داد.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه تعهد به مدرسه، تحلیل اکتشافی، پایایی،

روایی، هنجاریابی

ویرایش نهایی: شهریور ۹۹

پذیرش: اردیبهشت ۹۹

دریافت: اسفند ۹۸

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

مدرسه فضای اجتماعی خاصی است که آموزش، پرورش و رشد شخصیت کودکان در آنجا پایه‌گذاری و اداره می‌شود (بلاک و شهبایی نیا و دشتی‌زاده، ۱۳۹۴). مدرسه نقش مهمی در رشد و شکوفایی خلاقیت دانش‌آموزان دارد و می‌تواند تفکر خلاق را در آن‌ها پرورش داده و افرادی کاوش‌گر، آفریننده و مولد تربیت کند. بنابراین اهمیت توجه به مدرسه و احساس تعهد دانش‌آموزان به آن از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. مدارس می‌توانند نقش برجسته‌ای در بهبود سلامت روانی و جسمانی دانش‌آموزان خود داشته باشند. به طوری که دانش‌آموزان بخش اعظمی از دوره کودکی و نوجوانی خود را در این مکان سپری می‌کنند و این مسئله موجب می‌شود محیط آموزشی مذکور اثرگذاری قابل

توجهی بر روی آنان داشته و ایجاد تعهد به معلمان و همسالانشان در کلاس درس تأثیر زیادی بر زندگی‌شان داشته باشد. از این رو تعهد به مدرسه^۱ نقش مهمی در شکل‌دهی رفتار دانش‌آموزان دارد (چاپمن، باکلی، شیهان و شوچت^۲، ۲۰۱۳).

در دیدگاه زیست‌بوم‌شناسانه^۳ یا مبتنی بر بعد اجتماعی احساس تعهد به صورت عمومی عبارت است از توصیف نقش و اهمیت ارتباطات در جامعه و به صورت اختصاصی احساس تعهد به مدرسه به عنوان دیدگاه افراد که باعث افزایش پیوند و ارتباط آن‌ها با محیط مدرسه می‌شود تعریف می‌گردد (مک‌نلی، نونمکر و بلوم^۴، ۲۰۰۲). دیدگاه دیگر، نقش روان‌شناختی در احساس تعهد به مدرسه است که احساس تعهد به مدرسه به عنوان یک حالت روانی مطرح می‌شود که در آن دانش‌آموزان احساس می‌کنند خود و دانش‌آموزان دیگر مورد مراقبت و حمایت از طرف مدرسه هستند و ارتباط مثبتی با مدرسه دارند (شوچت و اسمایث^۵، ۲۰۰۹). براساس این دیدگاه زمانی که دانش‌آموزان از طرف مدرسه مورد حمایت قرار می‌گیرند؛ روابط و پیوند آن‌ها با مدرسه بیشتر شده، احساس راحتی کرده و بهتر می‌توانند احساس تعهد به مدرسه داشته باشند (لد و دینلا^۶، ۲۰۰۹).

برخورداری از احساس تعهد نسبت به مدرسه علاوه بر ایجاد محیطی سالم برای نوجوان در جهت کسب شخصیت مستقل و اجتماعی شدن، دارای بازده‌های تحصیلی مثبتی نیز می‌باشد. احساس تعهد به مدرسه دارای ارتباط معنادار با عملکرد تحصیلی هستند (دربان، سعدی‌پور و سلیمی، ۱۳۹۱). پژوهش حکیم‌زاده، درانی، ابوالقاسمی و نجاتی (۱۳۹۳) بیان‌کننده‌ی رابطه‌ی قوی بین مؤلفه‌های احساس تعهد به مدرسه با انگیزش پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. گودنو^۷ (۱۹۹۳) معتقد است اگر دانش‌آموزان خود را در فعالیت‌های مدرسه سهیم و متعهد بدانند و خود را جزئی از مدرسه بدانند، در این صورت انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان در جهت رسیدن به اهداف مورد نظر در مدرسه بهتر شده و آن‌ها احساس تعهد بیشتری نسبت به مدرسه خواهند داشت. همچنین موریسون^۸ (۲۰۰۳) این امر معتقد است که برخورداری از این احساس باعث بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. مشارکت در فعالیت‌های مدرسه دارای تأثیر بر روی یادگیری دانش‌آموزان و همچنین انگیزه‌ی دانش‌آموزان می‌باشد (رسکی، هوبنر، آپلتون و آنتارامین^۹، ۲۰۱۱).

فقدان تعهد به مدرسه نیز می‌تواند پیامدهای جدی نظیر عدم پیشرفت در مدرسه، تمایل به رفتارهای انحرافی و خطر ترک تحصیل به دنبال داشته باشد (فین و راک^{۱۰}، ۱۹۹۷). آرشمبولت، جانسوز، فالو و پاگانی^{۱۱} (۲۰۰۹) عقیده دارند که مشارکت در مدرسه دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی منفی ترک تحصیل دانش‌آموزان می‌باشد. عارفی (۱۳۸۳) نیز در پژوهش خود نشان داد که میزان احساس تعهد به مدرسه، میزان تفریحات و باور به ارتباط بین تلاش و موفقیت رابطه معنی‌داری با ترک تحصیل دارد.

به طور کلی باید گفت عواملی چند باعث افزایش تعهد به مدرسه در دانش‌آموزان می‌شود. به عنوان مثال چنانچه دانش‌آموزان در گروه همسالان و دوستان خود پذیرفته شوند و با آنان روابط صمیمانه‌ای برقرار کنند تعدد آن‌ها به مدرسه‌شان افزایش می‌یابد. دانش‌آموزانی که از نظر اجتماعی طرد شده‌اند و یا در کل دوستان بسیار کمی در داخل و خارج مدرسه خود دارند، احساس تعهد کمی به مدرسه دارند (بلوم، ام‌سی‌نیلی، رین‌هارت^{۱۲}، ۲۰۰۲). همچنین چنانچه دانش‌آموزان در مدرسه حضور داشته باشند که به نیازهای رشدی آن‌ها توجهی نشود، احتمال خیلی کمی وجود دارد که آنان نسبت به مدرسه خود احساس تعهد داشته باشند؛ هنگامی این احساس افزایش می‌یابد که محیط اجتماعی مذکور به نیازهای رشدی دانش‌آموزان همچون نیاز به خودمختاری، نیاز به بروز توانمندی‌ها، نیاز به مورد حمایت و پذیرش قرار گرفتن توسط گروه همسالان توجه کافی مبذول دارد (السادات‌مکیان و کلانترکوشه، ۱۳۹۴).

از دیگر عوامل تأثیرگذار می‌توان به محیط فیزیکی و جو روانی-عاطفی موجود در مدرسه اشاره کرد که باعث ایجاد فضایی مثبت برای تشویق دانش‌آموزان به مشارکت می‌شود. تعهد با مدرسه توسط محیط سالم، امن و جو روانی حمایتی مدرسه رشد می‌یابد. ایجاد جو

1. school commitment
2. Chapman, Buckley, Sheehan & Shochet
3. bio-ecological approach
4. Mcneely, Nonnemaker & Blum
5. Smyth
6. Ladd & Dinella
7. Goodenow
8. Morrison
9. Reschly, Huebner, Appleton & Antaramian
10. Finn & Rock
11. Archambault, Janosz, Fallu & Pagani
12. Blum, McNeely & Rinehart

کلاسی مثبت و مدیریت خوب آن توسط معلم، امکان شرکت در فعالیت‌های فوق‌برنامه، قواعد انضباطی مطلوب، کوچک بودن محیط مدرسه و اندازه کلاس درس در امر ایجاد احساس تعهد به مدرسه ضروری هستند (مکنلی و همکاران، ۲۰۰۲).

پژوهش‌های انجام شده در زمینه تعهد به مدرسه به نتایج متعددی انجامید. به عنوان مثال بررسی‌ها نشان می‌دهند احساس تعهد به مدرسه که باعث سازگار شدن دانش‌آموز در انجام یک فعالیت یا مکان خاص می‌شود. این اعمال باعث افزایش احساس راحتی، خوب بودن و کاهش اضطراب دانش‌آموز می‌شود. همچنین دانش‌آموزانی که احساس تعهد به مدرسه دارند، نه تنها خود از انجام رفتارهای پرخطری همچون مصرف الکل و خشونت پرهیز می‌کنند، بلکه دوستان خود را در عدم ارتکاب این گونه اعمال یاری می‌نمایند (چاپمن، باکلی، شیهان، ۲۰۱۲). استراکوزی و میلز^۱ (۲۰۱۰) در طی پژوهش خود متوجه شدند دانش‌آموزان پسری که نسبت به مدرسه خویش احساس تعهد نمی‌کنند به سمت رفتارهایی همچون پرخاشگری و سوءمصرف مواد گرایش پیدا می‌کنند؛ این در حالی است که دانش‌آموزان دختر دچار علایم افسردگی می‌شوند. همچنین ایتو^۲ (۲۰۱۱) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که احساس تعهد نسبت به مدرسه باعث بهبود عملکرد تحصیلی، بروز رفتارهای مطلوب و حضور به موقع آنان در مدرسه می‌شود و نقش مهمی در فرار از مدرسه، قلدری، تخریب‌گری و انجام رفتارهای خشونت‌آمیز در مدرسه دارد.

علی‌رغم اهمیت احساس تعهد به مدرسه و تأثیر بسزای آن در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، پژوهش‌های پیرامون این حوزه در ایران با کاستی‌های بسیاری همراه بوده است. این امر ممکن است دلایل متعددی داشته باشد، اما یکی از دلایلی که با پژوهش حاضر مرتبط‌تر است کمبود ابزارهای روا و پایا مبتنی بر نظریه احساس تعهد نسبت به مدرسه است. از این رو یکی از ابزارهایی که مرتبط با نظریه تعهد نسبت به مدرسه ساخته شده است، پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه با هدف سنجش میزان تعهدی که دانش‌آموزان به مدرسه خود دارند، طراحی شده است (بری، بتی و وات^۳، ۲۰۰۴). این پرسشنامه در یک نمونه ۳۴۲۴ نفری از دانش‌آموزان دوره متوسطه ساکن آمریکا اجرا گردید و به منظور هنجاریابی و بررسی ویژگی‌های روانسنجی این پرسشنامه از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. همچنین صادقی و بیرانوند (۱۳۹۶) در مطالعه خود نشان دادند که مداخله مثبت‌نگر گروهی‌میزان پیوند با مدرسه و مؤلفه‌های آن را در دانش‌آموزان دختر در مرحله پس‌آزمون و پیگیری افزایش داده است. میرزابیگی، بختیارپور، افتخارصعادی، مکوندی و پاشا (۱۳۹۷) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که در بین دانش‌آموزان پسر و دختر مدارس متوسطه دوم شهر ایلام در ابعاد تعلق به همسالان، حمایت معلم، عدالت در مدرسه، ارتباط در مدرسه، مشارکت علمی و متغیرهای انگیزه پیشرفت تحصیلی و سرزندگی تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. نریمانی و اسرافیلی (۱۳۹۸) در مطالعه خود گزارش کردند که ضریب همبستگی متغیر اشتیاق تحصیلی کل با بهزیستی مدرسه ۰/۴۴۹؛ ضریب همبستگی نمره کل هیجان تحصیلی با بهزیستی مدرسه ۰/۳۷۸ می‌باشد، همچنین ضریب همبستگی بهزیستی مدرسه با احساس تعلق به مدرسه ۰/۵۹۳ می‌باشد که نشان دهنده رابطه مثبت و معنی دار است. بوگنار و ایبراکویچ (۲۰۱۰) در پژوهش دیگری نشان دادند که سبک‌های هویتی بر تعلق مدرسه‌ای و خودپنداره دانش‌آموزان و تعاملات آن‌ها با محیط دوستان تأثیرگذار است و احساس تعهد به مدرسه می‌تواند نقش مهمی را در بهبود خودپنداره دانش‌آموزان ایفا نماید.

لذا با توجه به نقش مهم و اساسی مدارس در بهبود سلامت روانی، جسمانی و کیفیت زندگی دانش‌آموزان و عدم توجه کافی به اهمیت تعهد به مدرسه در دانش‌آموزان به عنوان عاملی محافظتی و نیز فقدان مقیاسی معتبر و کارآمد به منظور ارزیابی میزان احساس تعهد به مدرسه در میان دانش‌آموزان ایرانی ضرورت و اهمیت بررسی این پرسشنامه در جامعه دانش‌آموزان ایرانی را دوچندان می‌کند. همچنین موفقیت دانش‌آموزان امروزی در تحصیل، به میزان احساس تعهد آن‌ها به مدرسه بستگی دارد و توجه به تعهد دانش‌آموزان به مدرسه می‌تواند نقش مهمی در بهبود کیفیت تحصیلی آن‌ها داشته باشد. از این رو هدف اصلی این پژوهش حاضر هنجاریابی و تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه تعهد به مدرسه می‌باشد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی و از نوع تحلیل عاملی اکتشافی است که در پژوهش حاضر پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه بر اساس ویژگی‌های روان‌شناختی، مورد هنجاریابی و تحلیل عاملی گردید. جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان پسر سال دوم متوسطه شهر

1. Stracuzzi & Mills
2. Ito
3. Brew, Beatty & Watt

تبریز در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که از این جامعه تعداد ۳۵۰ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. به این صورت که ابتدا از بین مناطق شهر تبریز، ناحیه ۳ به صورت تصادفی انتخاب شده و سپس از منطقه ۳، تعداد ۴ مدرسه انتخاب شده و از بین مدارس انتخاب شده چند کلاس به تصادف انتخاب گردیده و مورد بررسی قرار گرفتند. ملاک‌های ورود به پژوهش جنسیت پسر، دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه، تمایل به شرکت در مطالعه و معیار خروج نیز عدم موافقت والدین و دانش‌آموزان به شرکت در تحقیق بود.

ابزار سنجش

پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه^۱: این پرسشنامه توسط بری و همکاران (۲۰۰۵) ساخته شده است و شامل ۲۷ گویه بوده و دارای ۶ مؤلفه تعهد به همسالان، حمایت معلم، احساس رعایت احترام و عدالت در مدرسه، مشارکت در اجتماع، ارتباط فرد با مدرسه و مشارکت علمی است. نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت ۴ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافقم= نمره ۴ تا کاملاً مخالفم= نمره ۱) بوده و دامنه نمرات بین ۲۷ تا ۱۰۸ است. ضریب پایایی پرسشنامه مذکور توسط بری و همکاران (۲۰۰۵) برای کل پرسشنامه ۰/۷۵ و برای مؤلفه‌های احساس تعهد به همسالان ۰/۷۳، حمایت معلم ۰/۸۹، احساس رعایت احترام و عدالت در مدرسه ۰/۷۵، مشارکت در اجتماع ۰/۸۴، ارتباط فرد با مدرسه ۰/۶۹ و مشارکت علمی ۰/۷۸ گزارش کرده است.

پرسشنامه انگیزش پیشرفت هرمنس^۲: این پرسشنامه را هرمنس (۱۹۷۰) ساخته است و شامل ۲۹ گویه است در قالب طیف لیکرت ۴ درجه‌ای از (نمره ۱ تا ۴) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات بین ۲۹ تا ۱۱۶ است. نمره بالاتر نشان دهنده انگیزش پیشرفت بالا است. به طوری که نمره‌ای که از مجموع سؤالات مشخص می‌شود، اگر بالا باشد؛ نشان دهنده انگیزش پیشرفت بالا و نمرات پایین، بیانگر انگیزش پیشرفت پایین است. هرمنس (۱۹۷۰) برای محاسبه روایی محتوایی پرسشنامه از آزمون رفتارهای پیشرفت‌گرا استفاده کرد و ضریب همبستگی پرسشنامه انگیزش پیشرفت را با رفتارهای پیشرفت‌گرا در دامنه بین ۰/۳۰ تا ۰/۵۷ گزارش کرد. همچنین در پژوهشی روایی این پرسشنامه را با آزمون اندریافت موضوعی در حد بالایی گزارش کرد و نشان داد که پرسشنامه انگیزش پیشرفت از روایی بالایی برخوردار است. هرمنس (۱۹۷۰) ضریب پایایی این پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش کرده است. همچنین در پژوهشی در ایران ابوالقاسمی (۱۳۸۶) ضریب پایایی این پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ برآورد کرده است.

این پرسشنامه ابتدا توسط محقق ترجمه شد، سپس سه نفر از متخصصان برجسته روان‌شناسی و زبان انگلیسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان روی ترجمه نهایی توافق کرده و روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. همچنین برای فهم گویه‌ها نسخه فارسی مقیاس در اختیار یک نمونه ۳۰ نفری از دانش‌آموزان همسان با گروه نمونه اصلی قرار گرفت و پس از حصول اطمینان از درستی ترجمه و وضوح سؤال‌ها پرسشنامه احساس تعهد نسبت به مدرسه در بین شرکت‌کنندگان در پژوهش اجرا شد.

در پژوهش حاضر برای بررسی مشخصه‌های روانسنجی پرسشنامه احساس تعهد نسبت به مدرسه از تحلیل عاملی اکتشافی، ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون و آلفای کرونباخ استفاده گردید. به طوری که برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. همچنین برای بررسی روایی همگرایی مقیاس با پرسشنامه انگیزش پیشرفت از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای بررسی اعتبار خرده مقیاس‌ها و کل پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. این روش قادر است همسانی درونی کل آزمون و خرده مقیاس‌های آن را نشان دهد. همچنین داده‌های به دست آمده با نرم‌افزار آماری SPSS.21 تحلیل شدند.

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه

ویژگی مورد سنجش	میانگین	انحراف معیار	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ کل
حمایت معلم	۲۱/۷۸	۶/۱۱	۰/۷۹	۰/۸۰
مشارکت اجتماعی	۱۰/۲۱	۲/۸۹	۰/۶۹	۰/۷۱

احساس رعایت عدالت و احترام	۱۰/۷۸	۲/۷۷	۰/۶۲	۰/۶۸
احساس مثبت به مدرسه	۹/۹۷	۲/۴۲	۰/۱۹	۰/۱۶
تعهد فرد با مدرسه	۷/۱۳	۲/۲۷	۰/۲۱	۰/۴۹
مشارکت علمی	۹/۱۱	۱/۶۶	۰/۴۸	۰/۵۹

مندرجات جدول ۱ نشان داد که میانگین متغیرهای حمایت معلم، مشارکت اجتماعی، احساس رعایت عدالت، احساس مثبت به مدرسه و تعهد فرد با مدرسه و مشارکت علمی به ترتیب ۲۱/۷۸، ۱۰/۲۱، ۱۰/۷۸، ۹/۹۷، ۷/۱۳ و ۹/۱۱ است. برای بررسی پایایی پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه از ضریب آلفای کرونباخ که در برآورد همسانی درونی پرسشنامه به کار می‌رود، استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۹۱ به دست آمد و با توجه به این ضریب می‌توان گفت که مقیاس مورد نظر از پایایی خوبی برخوردار است. برای بالا بودن ضریب همبستگی نمرات بین سؤال‌های پرسشنامه از آزمون کایزر-مایر-اولکین و آزمون کرویت بارتلت استفاده شد که نتایج در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۲: نتایج آزمون‌های کایزر- مایر و کرویت بارتلت برای تعیین روایی پرسشنامه

آزمون کایزر- مایر	آزمون کرویت بارتلت	درجه آزادی	سطح معناداری
۰/۹۲	$\chi^2=3067/290$	۴۰۶	۰/۰۰۰۱

پس از اطمینان از این پیش فرض تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی و با استفاده از چرخش واریماکس بر روی پاسخ‌های آزمودنی‌ها بر روی ۲۷ سؤال پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه انجام شد. نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی بر روی داده‌ها نشان داد که پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه بر روی ۶ عامل قرار دارد.

جدول ۳: مقادیر ویژه و درصد واریانس مؤلفه‌ها در تحلیل مؤلفه‌های اصلی

مؤلفه‌ها	مقادیر ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی واریانس
۱	۳/۷۸	۱۳/۰۱	۱۲/۷۹
۲	۲/۹۰	۱۱/۰۱	۲۳/۲۳
۳	۲/۱۳	۸/۸۰	۳۳/۰۱
۴	۲/۰۴	۷/۵۶	۳۹/۸۸
۵	۲/۰۳	۶/۹۷	۴۷/۰۱
۶	۱/۸۷	۵/۸۹	۵۴/۸۹

جدول ۳ نشان دهنده‌ی مقادیر ویژه و درصد واریانس مؤلفه‌های پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه را نشان می‌دهد که در مجموع ۵۴ درصد از واریانس کل توسط ۶ عامل مشخص شده است. در جدول ۴ نیز ماتریس ساختار عاملی پرسشنامه احساس تعهد نسبت به مدرسه نشان داده شده است.

جدول ۴: ماتریس بارهای عاملی سؤالات پرسشنامه بر روی مؤلفه‌های استخراج شده

سؤال	مؤلفه اول	مؤلفه دوم	مؤلفه سوم	مؤلفه چهارم	مؤلفه پنجم	مؤلفه ششم
------	-----------	-----------	-----------	-------------	------------	-----------

	۰/۵۹	۱۵
	۰/۶۴	۲۰
	۰/۵۹	۵
	۰/۵۹	۹
	۰/۵۶	۱۳
	۰/۵۶	۲
	۰/۵۰	۷
	۰/۴۶	۲۷
	۰/۴۰	۱۸
	۰/۷۹	۲۱
	۰/۷۷	۲۳
	۰/۵۶	۱۱
	۰/۴۹	۱۹
	۰/۶۳	۴
	۰/۶۰	۳
	۰/۶۱	۱
	۰/۵۳	۱۲
	۰/۶۴	۲۵
	۰/۵۰	۲۶
	۰/۴۱	۱۶
	۰/۷۲	۱۰
	۰/۶۱	۱۷
	۰/۵۹	۲۴
	۰/۵۳	۲۲
۰/۷۸		۱۴
۰/۵۱		۸
۰/۴۲		۶

در جدول ۴ بارهای عاملی هر کدام از سؤال‌های پرسشنامه سنجش تعهد به مدرسه بر روی شش مؤلفه استخراج شده، مشخص شده است. بارهای عاملی حدود ۰/۴۰ و بالاتر از آن جهت اختصاص هر سؤال به یک مؤلفه در نظر گرفته شد. پس از تعیین عامل‌های استخراج شده با توجه به تأیید عوامل به دست آمده، نام‌گذاری عامل‌ها مشخص گردید. نتایج این مرحله منجر به تأیید شش مؤلفه گردید که در جدول شماره ۵ عناوین این آزمون به همراه تعداد و شماره سؤال‌های مرتبط ارائه شده است.

جدول ۵: سؤالات مرتبط با شش مؤلفه پرسشنامه و شماره سؤال‌های آنها

مؤلفه	ویژگی مورد سنجش	تعداد سوال	شماره سؤال
اول	حمایت معلم	۹	۱۵، ۲۰، ۵، ۹، ۱۳، ۲، ۷، ۲۷، ۱۸
دوم	مشارکت اجتماعی	۴	۲۱، ۲۳، ۱۱، ۱۹
سوم	احساس رعایت عدالت و احترام	۴	۴، ۳، ۱، ۱۲
چهارم	احساس مثبت به مدرسه	۴	۲۵، ۲۶، ۱۶، ۱۰
پنجم	تعهد فرد با مدرسه	۳	۱۷، ۲۴، ۲۲
ششم	مشارکت علمی	۳	۱۴، ۸، ۶

برای بررسی روایی همگرایی پرسشنامه، مقیاس احساس تعهد به مدرسه با پرسشنامه انگیزش پیشرفت هرمنس بررسی شد که نتایج ضرایب همبستگی پیرسون در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶: ماتریس همبستگی خرده مقیاس‌های تعهد به مدرسه و انگیزش پیشرفت

متغیر	انگیزش پیشرفت
حمایت معلم	۰/۴۱
مشارکت اجتماعی	۰/۳۲
احساس رعایت عدالت و احترام	۰/۲۷
احساس مثبت به مدرسه	۰/۲۳
تعهد فرد با مدرسه	۰/۳۴
مشارکت علمی	۰/۴۴
نمره کل احساس تعهد به مدرسه	۰/۴۷

روایی همگرایی پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه از طریق اجرای همزمان پرسشنامه انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان محاسبه شد. نتایج حاکی از این است که ضریب همبستگی بین نمره کل پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه و مقیاس انگیزش پیشرفت برابر با ۰/۴۷ می‌باشد. لذا همبستگی مثبت و معناداری بین دو مقیاس مذکور وجود دارد و این نتیجه روایی همگرایی مقیاس احساس تعهد به مدرسه را تأیید می‌کند و بنابراین می‌تواند از پرسشنامه انگیزش پیشرفت تحصیلی در کنار پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه استفاده کرد و آزمون معتبر خوبی است.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر هنجاریابی و تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه تعهد به مدرسه بود. یافته‌های تحلیل عاملی نشان داد که ۲۷ سؤال پرسشنامه دارای بارهای عاملی بالای با شش مؤلفه تشخیص داده شده هستند. ابعاد به دست آمده در پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه با یافته‌های برخی از پژوهش‌ها از جمله گودنو (۱۸۸۳) و رتور، هاوکینز و پولارد^۱ (۲۰۰۲) همسو است. به طوری که گودنو (۱۸۸۳) در مطالعه خود به روانسنجی پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه پرداخت و ابعاد احساس تعهد، احترام، تشویق، ترغیب و پذیرش دست یافت که با پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه ارتباط نزدیکی دارد. آرتور و همکاران (۲۰۰۲) در پرسشنامه‌ی خود با عنوان تعهد به مدرسه به پنج بعد تعهد به مدرسه، روابط با معلمان، روابط با همسالان، فرصت‌های مشارکت و تعهد اشاره کرده‌اند.

نتایج مربوط به روایی سازه مقیاس احساس تعهد به مدرسه با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی وجود شش عامل را تأیید کرد. این شش عامل توانستند ۵۴ درصد واریانس کل را تبیین کنند. در واقع علت ناهم‌سویی در پژوهش‌های قبلی به دلیل تفاوت‌های فرهنگی میان دو نمونه ایرانی و خارجی و همچنین اجرا بر روی جنسیت‌های مختلف بود. شش مؤلفه استخراج شده پرسشنامه شامل ۱- حمایت معلم؛ دانش‌آموزان ساعات طولانی مدتی را در کلاس درس با معلم خود سپری می‌کنند؛ بنابراین مدیریت اثرمند آن می‌تواند موجب افزایش احساس تعهد به مدرسه در دانش‌آموزان گردد. ۲- مشارکت در اجتماع؛ انجام کارهای داوطلبانه تجربه‌ای بسیار ارزشمند است که شهروند خوب بودن و روحیه کمک به دیگران را افزایش می‌دهد. ۳- احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه؛ این مؤلفه به این مطلب اشاره دارد که دانش‌آموزان در مدرسه خود احساس امنیت می‌کنند و شاهد رفتار عادلانه و برخورد محترمانه مسئولین با خود هستند. ۴- احساس مثبت به مدرسه؛ دانش‌آموزانی که احساس مثبتی نسبت به تحصیل خود در مدرسه‌شان دارند، احساس تعهد بیشتری با مدرسه دارند. ۵- تعهد فرد به مدرسه؛ هر فرد که در مدرسه رضایت بیشتری از معلمین، همکلاسی‌ها و مسئولین داشته باشد، احساس تعهد به مدرسه‌اش افزایش می‌یابد. ۶- مشارکت علمی؛ این عامل به حضور فعال دانش‌آموزان در امر تحصیل اشاره دارد (استراکوزی و میلز، ۲۰۱۰).

روایی همگرایی پرسشنامه نیز نشان داد که بین پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه با انگیزش پیشرفت هرمنس همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و این نتیجه روایی همگرایی مقیاس احساس تعهد به مدرسه را تأیید می‌کند. یکی از مهمترین انگیزه‌های اجتماعی که

بر رفتار انسان تأثیر می‌گذارد، انگیزه پیشرفت است که می‌تواند آن را در پیش‌بینی و تبیین رفتار انسان مورد توجه قرار دارد. در چنین شرایطی احساس تعهد به مدرسه به منظور منظور تقویت و بهبود ارتباط مثبت با دیگران و زندگی و نیز افزایش موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بسیار مفید و سودمند است و باعث می‌شود که دانش‌آموزان انگیزش بیشتری برای تحصیل و یادگیری داشته و احساس تعهد بیشتری به مدرسه بکنند (تاتی‌خانپوردی، ۱۳۹۴).

همچنین انگیزش پیشرفت باعث ارتقای دانش‌آموزان در مدارس شده و رفتارهای پرخطر را در آن‌ها کاهش داده و سلامتی آن‌ها را بهبود می‌بخشد. زیرا تعهد دانش‌آموز را به اهداف آموزشی و درگیری دانش‌آموزان با تکالیف محول شده در مدرسه را بیشتر می‌کند و دانش‌آموزانی که به مدرسه احساس تعهد می‌کنند، از انگیزش پیشرفت و درگیری تحصیلی بالایی برخوردار بوده و دارای عملکرد تحصیلی بهتری خواهند بود. در واقع دانش‌آموزان دارای انگیزش پیشرفت تحصیلی بالا، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات یادگیری دارند و به قوانین و مقررات مدرسه تعهد بیشتری نشان داده و از انجام رفتارهای نامطلوب در مدرسه خودداری می‌کنند و لذا احساس تعهد به مدرسه بالا باعث بهبود انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان می‌شود (جنیفر و فردیک، ۲۰۱۵).

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر بیانگر این است که پرسشنامه تعهد به مدرسه در میان دانش‌آموزان ایرانی دارای خصوصیات روانسجی قابل قبولی است و محققان می‌توانند از آن به عنوان ابزاری معتبر برای سنجش تعهد به مدرسه در دانش‌آموزان استفاده کنند. نتایج پژوهش حاضر در تأیید روایی و پایایی فرم فارسی پرسشنامه تعهد به مدرسه با محدودیت‌های خاص مقدماتی بودن این مشخصه‌ها همراه است. این محدودیت‌ها، مخصوصاً در زمینه روایی یک مقیاس که فرایندی مستمر است، بیشتر نمایان می‌شود. لذا با عنایت به اینکه پژوهش حاضر، نخستین پژوهش در این زمینه است، ویژگی‌های روانسجی و هنجارهای ارائه شده مقدماتی بوده و طراحی پژوهش‌های جدید به منظور تکمیل فرایند اعتباریابی فرم فارسی پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه و حتی تکرار بعضی از پژوهش‌ها برای تأیید یافته‌های فعلی به عنوان یک ضرورت مهم پیشنهاد می‌شود. صرفاً با انجام پژوهش‌های متعدد می‌توان نسبت به روایی و پایایی و همچنین هنجارهای یک مقیاس اطمینان لازم را کسب کرد. همچنین با توجه به اینکه نمونه پژوهش معرف جمعیت دانش‌آموزان مقطع متوسطه در شهر تبریز بود؛ لذا در تعمیم نتایج آن باید با احتیاط صورت گیرد. بنابراین پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های بعدی با نمونه‌های متفاوت و جمعیت بیشتری از دانش‌آموزان انجام گیرد.

منابع

- ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۸۶). مقایسه راهبردهای انگیزش برای یادگیری و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان مدارس طرح رشد و عادی. *مجله اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۳(۱)، ۷۳-۸۶.
- السادات‌مکیان، راضیه؛ و کلانترکوشه، سیدمحمد. (۱۳۹۴). ویژگی‌های روانسجی پرسشنامه احساس تعهد به مدرسه و ارتباط آن با فرسودگی تحصیلی و انگیزش پیشرفت در میان دانش‌آموزان شهر تهران. *فصلنامه انداز‌گیری تربیتی*، ۶(۲۰)، ۱۳۸-۱۱۹.
- بلاک، داود؛ شهابی‌نیا، منا؛ دشتی‌زاده، محدثه. (۱۳۹۴). ارزیابی وضعیت بهداشت محیط و ایمنی مدارس شهر زاهدان در سال ۱۳۹۳. *فصلنامه کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، ۱۹(۳)، ۸۳-۷۴.
- تاتی‌خانپوردی، منیژه. (۱۳۹۴). *اثر بخشی آموزش مهارت‌های زندگی (تفکر خلاق و تفکر انتقادی) بر افزایش خلاقیت و انگیزش دانش‌آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی شهرستان میانه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
- دربان، زهرا؛ سعدی‌پور، اسماعیل؛ و سلیمی، حسین. (۱۳۹۱). *بررسی میزان احساس تعهد به مدرسه و رابطه آن با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر شهر سمنان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده). وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. دانشگاه علامه طباطبایی. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. حکیم زاده، رضوان؛ درانی، کمال؛ ابوالقاسمی، مهدی؛ و نجاتی، فرهاد. (۱۳۹۳). *بررسی رابطه‌ی احساس تعهد به مدرسه با انگیزه‌ی پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه نظری شهر اصفهان*. *مجله علوم تربیتی*، ۶(۱)، ۴۱-۳۴.
- صادقی، مسعود؛ بیرانوند، زینب. (۱۳۹۶). *تأثیر آموزش مثبت‌نگر گروهی بر پیوند با مدرسه در دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه*. *مجله پژوهشنامه مثبت*، ۳(۲)، ۳۶-۱۹.
- عارفی، مرضیه. (۱۳۸۳). *شناسایی متغیرهای اثرگذار بر ترک تحصیل زود هنگام دختران دوره راهنمایی تحصیلی*. *مجله علمی-پژوهشی زن در توسعه و سیاست*، ۱۰، ۱۴۷-۱۶۵.
- میرزابیگی، احمد؛ بختیارپور، سعید؛ افتخارصادی، زهرا؛ مکوندی، بهنام؛ و پاشا، رضا. (۱۳۹۷). *قایسه سرزندگی تحصیلی، احساس تعلق به مدرسه، انگیزه پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مدارس متوسطه دوم شهر ایلام*. *مجله پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ویژه‌نامه، ۱۰۸۵-۱۱۰۴.

نریمانی، محمد؛ اسرافیلی، هاجر. (۱۳۹۸). *رابطه احساس تعلق به مدرسه، اشتیاق تحصیلی و هیجان تحصیلی با بهزیستی مدرسه در دانش آموزان. همایش روان شناسی و مدرسه فردا، دانشگاه محققى اردبیل.*

- Archambault, I. Janosz, M. Fallu, J. S. & Pagani, L. S. (2009). Student Engagement and its relationship with early high school dropout. *Journal of Adolescence*, 32(3), 651 – 670.
- Arthur, M.W., Hawkins, J.D., Pollard, J.A., (2002). Measuring risk and protective factors for substance use, delinquency, and other adolescent problem behaviors: The Communities That Care Youth Survey. *Eval Rev*, 26, 575-603.
- Brew, C. Beatty, B. & Watt, A. (2004). *Measuring students' sense of connectedness with school*. Paper presented at the Australian association for Research in Education Annual Conference. Melbourne.
- Blum, R. W. McNeely, C. & Rinehart, P. M. (2002). Improving the odds: The untapped power of schools to improve the health of teens: *Center for Adolescent Health and Development*, 34, 67-76.
- Chapman, R. L. Buckley, L. Sheehan, M. & Shochet, I. (2013). Schoolbased programs for increasing connectedness and reducing risk behavior: A systematic review. *Educational Psychology Review*, 5, 1-20.
- Chapman, R. L. Buckley, L. & Sheehan, M. (2012). Injury prevention among friends: the benefits of school connectedness. *Injury prevention*, 18(Suppl 1), A63-A63.
- Finn, J. D. & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *The Journal of Applied Psychology*, 82, 221–234.
- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationship to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13, 79-93.
- Hermans, H. J. M. (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. *Journal of applied psychology*, 54(4): 353-363.
- Ito, A. (2011). Enhancing School Connectedness in Japan: The Role of Homeroom Teachers in Establishing a Positive Classroom Climate. *Asian Journal of Counselling*, 18(1), 41-62.
- Jennifer A. Fredricks (2015). *Academic engagement*. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (2nd ed.), 31-36
- Ladd, W., Dinella, M. L. (2009) Continuity and Change in Early School Engagement: Predictive of Children's Achievement Trajectories From First to Eighth Grade? *Journal of Educational Psychology*, 101(1), 190-206.
- McNeely, C. A. Nonnemaker, J. M. & Blum, R. W. (2002). Promoting school connectedness: Evidence from the national longitudinal study of adolescent health. *Journal of School Health*, 72(4), 138-146.
- Morrison, G. (2008). Change in Latino student perception of school belonging measure of adolescent connectedness, *Asia pacific education*, 3(3), 195-114.
- Reschly, A. L. Huebner, E.S. Appleton, J. J. & Antaramian, S. (2011). Engagement as flourishing: The contribution of positive emotions and coping to adolescents engagement at school and with learning. *Psychology in the Schools*, 45, 419-431.
- Shochet, M. LAN. Smyth, T. (2009) The Impact parental attachment on adolescent perception of the school connectedness, *Journal of clinical child and adolescent psychology*, car saline qld 4034.
- Stracuzzi, N. F. & Mills, M. L. (2010). *Teachers matter: Feelings of school connectedness and positive youth development among Coos County Youth*. New England Issue Brief, 23: Carsey Institute.

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی